

הבדלה לנשים (1) - אש קודש

בית יוסף סוף סימן רצ"ו

[ח] בתוב נארחות חיים (הל' הבדלה סי' יח) נשים אין מצדילות לעצמן דאין הבדלה תלויה בשמירת מצות אלא רבנן אסמכוה אקרא וה"ר יונה כתב דכשם שחייבות בקידוש הבדלה כא':

שולחן ערוך סוף סימן רצ"ו

ח' ע' וי"ט נשים חייבות בהבדלה בשם שחייבות בקידוש פ' (ז) וי"ט מי שחולק: הגה"ה ע"י על כן יא לא יבדילו לעצמן רק ישמעו הבדלה מן (א) הנשים:

ב"ח סוף סימן רצ"ו

אב"ר בשלחן ערוך (סי"ח) כתב וז"ל נשים חייבות בהבדלה כשם שחייבות בקידוש ויש מי שחולק וכתב הרב צהגה"ה על כן לא יבדילו לעצמן רק ישמעו הבדלה מן הנשים עכ"ל, מצואר שהבין שמ"ש הארחות חיים בספר הראשונה נשים אין מצדילות לעצמן היינו לומר דאסמכין לעצמן ולכן אמר על כן לא יבדילו לעצמן רק ישמעו הבדלה מן הנשים, ושאר ליה מ"אריה למה לא יבדילו לעצמן דבין שהנשים חייבות מן התורה ובין שהן אינם חייבות מדבר תורה אלא מדברי סופרים ואפילו אינם חייבות כלל אפילו מדברי סופרים למה לא יבדילו להוציא את עצמן מה שהן חייבות מדבר תורה או מדברי סופרים ואפילו אינם חייבות כלל מכניסות עצמם בחיוב כמו בשופר ולולב כב' וכי היכי דמומנות לעצמן כדלעיל בסיומן קצ"ט הכי נמי מצדילות לעצמן צמכל שכן, אלא הדבר ברור דאין מצדילות לעצמן פירושו אינן צריכות להבדיל לעצמן דחיובא דרבנן אינו אלא בנשים ולא בנשים ומיהו המנהג הוא דאפילו כשהן לעצמן חייבות בהבדלה ושומעין הבדלה מפי אנשים ומכל מקום אם האשה יכולה להבדיל בעצמה מצדלת בעצמה ואפילו יש שם אנשים שיכולה לשמוע מפייהם אפילו הכי רשאה ושלטאה להבדיל לעצמה כדפרישית:

משנה ברורה סימן רצ"ו ס"ק לה-לו

דהעיקר כדברי הב"ח. והנה לפי מה שכתב המ"א לעיל בסק"ד דנהגו הנשים שלא לשתות מכוס הבדלה א"כ בלאו כל הטעמים האיך תבדיל בעצמה והלא אינה יכולה לשתות הכוס וכ"כ בעל דרך החיים אלא בנות המ"א להקל בשאין לה ממי לצאת דאז בע"כ תבדיל לעצמה ותשתה כדי שלא לבטל מצות הבדלה: (לו) מן האנשים. ואם האנשים כבר הבדילו לעצמם או שנחכנו לצאת בבהכ"ו לא יבדילו כדי להוציא הנשים אם אין שם זכרים גדולים או קטנים ששומעין ממנו דלהיש תולקין הוא ברכה לבטלה |

ביאור הלכה סוף סימן רצ"ו

חומרא ולא נזכרת איסור: * לא יבדילו לעצמן. עיין במ"א שכתב דפשוט דרשאים לצרך לעצמן על הנשים ועל הכוס דברכת הנהיגין הם והא דלא נקט המ"א ברכת הנר דברכת הנר לאו ברכת הנאה הוא דלא נחקן על הנאה האור דא"ה היה צריך לצרך בכל פעם כשרואה האור וכמו שהביא ז"י בשם הרא"ש ומסתפקנה אפילו למ"ד דנשים חייבות בהבדלה אם חייבות בצרכה הנר דנשלמא הבדלה אף שהוא זמן גרמא נכללת במצוה דזכור שהיא שייכת לשבת וכמש"כ הרמב"ם ואפילו למ"ד דרבנן דומיא דקידוש תקנה משא"כ נר שנתקן על צריכת האור צמ"ש שאינה שייכת לשבת כלל והיא זמן גרמא מנ"ל דחייבות וא"ל כיון שנקבעת בצרכה הבדלה חדא דינא להו דז"א דהא יכולין לצרך אותה בפני עצמה ג"כ וגם אין מחויב לחזור אחר האור כדלקמן בסיומן רצ"ח ס"א ואולי כיון דלכתחלה מצוה לסדרן ביחד חדא דינא להו ויותר נכון לומר דאינה חייבת בצרכה הנהגה לכו"ע: 4

ט"ז סי רצ"ו ס"ק ז

מצות עשה שהזמן גרמא כו', שאני התם דחייב אלא אנשים הוא דאורייתא, מה שאין כן כאן יש תרתי לפטור, שהוא מדרבנן אפילו באנשים והוא מצות עשה שהזמן גרמא. ובחנם חלק מו"מ ז"ל [צ"ח סוף הסיומן] על-רמ"א כאן ופירש דברי ארחות חיים שאין חייבות אצל רשאים הם להבדיל. ונראה דעל

מגן אברהם סימן רצ"ו ס"ק יא

מצדילין לעצמן, עכ"ל. ואפשר דדעת רמ"א צמ"ה שיש בה עשיה רשאין לעשות ולצרך, אצל דדבר שאין בה אלא הצרכה, כגון כאן, איז רשאות. ואפשר דמהאי טעמא

לא נהגו לקדש הלבנה, ועיין מה שכתבתי [ריש] סיומן תכ"ו. אצל צרא"ש פרק קמא דקידושין [סיומן מט] משמע דכל צרכה שאין בה ולונו רשאים הנשים לומר, עיין שם גזי הגדה. ועיין סיומן תקפ"ט סעיף ו' (י) דאם כבר הבדילו האחרים אסור להבדיל לנשים. ופשוט דרשאים לצרך לעצמן על הצממים

ועל הכוס, דצרכת הנהיגין הם. והעיקר כדברי צ"ח:

שולחן ערוך הרב סוף סימן רצ"ו וקונטרס אחרון שם

מהבדלה ה"ז מברך לבטלה אבל (ג) ס הנשים עצמן יכולות להבדיל לעצמן אף אם הם פטורות כמו שהן יכולות לברך על כל מ"ע שהז"ג שמקיימות שאינה ברכה לבטלה כמ"ש בס"י י"ז ומ"מ אין לאיש לצאת י"ח בשמיעת הבדלה

קונטרס אחרון

(ג) הנשים עצמן כו' מה¹ שכתב הט"ז² צע"ג מהלל³ דראש תודש ולולב בשאר ימי החג⁴, וממ"ש התוספות⁵ ורא"ש⁶ גבי סומא שמברך ברכת ההגדה למ"ד בזמן הזה דרבנן⁷. רצ"ע:

שולחן ערוך סימן רצ"ז

הבדלה לנשים (2) - אש קודש

עושיין ככולי עלמא: ה' (יא) ימי שאינו מריח אינו מברך על הבשמים אלא אם כן נתכוין (יב) להוציא בנייביתו הקטנים שהגיעו לחינוך (יג) או להוציא מי שאינו (ה) [ה] יודע:

משנה ברורה סימן רצ"ז

וצריכין שיריחו תיכף אחר ברכתו: (יג) או להוציא וכו'. כל (יג) האחרונים חולקין על זה וסוברין, דוקא להוציא בנייביתו הקטנים הוא דשרי, שמוטל עליו כדי לחנכם במצוות, אבל לא להוציא מי שאינו יודע, דכיון שהוא אינו חייב בדבר אינו יכול להוציא אחרים ידי חובתן, דאף דבעצם קידוש והבדלה יכול להוציא אחרים אף על-פי שאינו חייב בדבר, כגון שיצא מכבר, שאני התם שהן חובה על כל איש ישראל וכל ישראל ערבים זה בזה, מה שאין כן בזה שהוא רק מנהג התכמים ואין צריך לחזור אחריו, וכדלעיל בסעיף א, הוא דומה לכל ברכת הנהנין שאינו יכול להוציא אחרים בכרכתו אם אינו נהנה אז בעצמו, וכדלעיל בסמך קסו סעיף יט; ועל-כן הוא הדין (יד) מי שהבדיל כבר ויש לו חוש הריח, וכיך על הבשמים וכן להבדיל פעם אחרת שבביל אחרים, יריח עוד בעצמו פעם אחרת כדי שיוכל עוד הפעם לברך 'בורא מיני בשמים'.

ערוך השולחן סיי רצ"ז

אבל אם ירצו מותרות ונס נכח ויש מי שמיישב דברי רבינו הרמ"א דדוקא במקום שאנשים חייבים מדאורייתא דאו רשות לברך ולא בהבדלה למי שסובר דגם אנשים הם רק מדרבנן ומ"ז סק"ז ותמיהני הלא לויב כל ימי החג הם דרבנן לבר יום הראשון ונשים מברכות ויש מי שרוצה לחלק דרוקא במצוה מעשיות יכולות לברך ולא במצוה שהוא רק דיבור בעלמא ועמג"ל טס) וגם זה אינו דהרי גם בהבדלה יש מעשה דשתיית הכוס ועוד איזה סברא יש לחלק בזה ועוד דרוב הפוסקים סוברים דהוי דאורייתא ומחוייבות מדין תורה ויכולות להוציא גם האנשים ואפילו אי דרבנן יש סוברים דגם הם דרבנן ויכולות להוציא דשניהם דרבנן וזה הסובר דאין חייבות כלל הן דיעות יחידאות ונהי שיש לחוש לענין שוויא האנשים וגם טוב להן שישמעו מפי האנשים מיהו זה פשיטא דאם אין מי שיבדיל להן שיבדילו לעצמן וראיתי מי שהקשה דאיך יבדילו והא נשים אינן שותות מכוס הבדלה ותמיהני על זה דאשו דינא הוא מנהגא בעלמא הוא ולא כולן חוששות ליה ופשיטא דכשמבדילות צריכות לשותות וראיתי מי שכתב דאיש שכבר הבדיל לא

שלי"ה מסכת שבת סוף תורה אור

עוד כתב (תולעת יעקב) סוד מוצאי שבת, אות כ"ב) וזה לשונו, וכבר ידעת מה שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות מ א) בסוד

העין שחמא בו אדם הראשון, גפן היתה. ואמרו (זהר ח"ג דף קנ"ח ע"ב) מלמד ששחמה ענבים ונתנה לו, והם 'סורי הגפן נכריה' (ירמיה ב, כא), 'קבעת כוס התרעלה' (ישעיה נא, ז), כוס חמתו. וכנגד זה בא לאשה דם נדות, סוד הזוהמה שהטיל הנחש בחוה, ולפי שנתכוונה להבדל מאדם על ידי היין, אין הנשים טועמות יין של הבדלה. ועתיד כבוד הקדוש ברוך הוא

מגן אברהם סימן רצ"ז ס"ק ד'

מסכת דרך ארץ מהדורם היגער ריש פ"ד טו. נהגו הנשים שלא לשמות מכוס הבדלה, ועיין הטעם בשל"ה [שם סוף פרק מורה אור ד"ה ומעך

שולחן ערוך סימן רצ"ח

ד' אין מברכין על הנר עד שיאותרו (פירוש שיהנו,

ר"ע ברטנורא ברכות פ"ח סוף משנה ו) לאורו^ו דהיינו שיהיה

פמוך לו בכדי שיוכל להכיר בין מטבע מדינה זו למטבע

מדינה אחרת:

יג [ח] סומא יז (טו) אינו מברך:

משנה ברורה סימן רצ"ח

נר שמדליקין לכבוד החתן אין מברכין: יג (לד) אינו מברך. דהא בעינן שיאותרו לאורו עד שיהא יכול להכיר בין מטבע למטבע, וכדלעיל בסעיף ד, ובסומא לא שייך זה. ועיין בפרי מגדים דנשאר בצריך עיון אם יכול להוציא אחרים בברכה זו, כיון שהוא בעצמו פטור מן הדבר. וכל זה דוקא בברכת 'בורא מאורי האש', אבל שאר הבדלה אומר [מ"א וא"ר וש"א]:

רבי עקיבא איגר סימן רצ"ז

רצ"ז א) (מג"א ס"ק ה) וקשה כמו שכתבתי לעיל. לענ"ד גם אם הוא ברכת המנוחות, מכל מקום כיון דהוא אין לו חוש הריח הוא פטור לגמרי ממנוחה זו, ומקרי אין מחוייב דבר שאינו מוסיף אחרים, ודמי לדלקמן ריש סימן תקפ"ט. ואולי י"ל דמקרי בר חיובא אם נודמן לו דבר שריחו חזק ביותר, דמתחזק לאשו וגופו כמו

שולחן ערוך הרב סימן רע"א

אם ר אסרו חכמים לטעום כלום אפי"ט מים משהגיע זמן הקידוש עד שיקדש דהיינו משהגיע ביה"ש שנתקדש היום מ מספק או אפי"ט מבע"י אם התפלל ערבית מבע"י ואע"פ שכל מצות הקבוע להם זמן לא אסרו אלא לקבוע סעודה משהגיע זמן משום נזרה שמא ימשך בסעודה ויעבור הזמן אבל טעמה בעלמא מותר שאין לחוש בה שמא ימשך ויעבור הזמן מ"מ בקידוש וכן בהבדלה החמיח יותר לפי שעיקר מצותו הוא בתחלת זמנו דהיינו סמוך לכניסת השבת וסמוך ליציאתו נ ואפי"ט אם התחיל לאכול ולשתות מבע"י צריך להפסיק (ג) נ כשיגיע ביה"ש ואע"פ שבשאר כל המצות אפי"ט של תורה אם התחיל בהיתר דהיינו קודם שהגיע המצוה א"צ להפסיק ומטעם זה ג"כ א"צ להפסיק לק"ש ולחפלה כשיגיע זמנו ד מ"מ בקידוש היום לא התירו לו לגמור סעודתו ולקדש אח"כ לפי שעיקר הקידוש נתקן במקום סעודה של שבת וקודם לה ולא לאחריה שנאמר וקראת לשבת עונג ס ודרשו חכמים במקום עונג דהיינו במקום שיתענג שם בסעודת שבת שם תהא קריאת הקידוש מלפניה ו מ"מ אין לו להפסיק סעודתו לגמרי